

1986

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ
DOĐU VE GÜNEYDOĐU ANADOLU BÖLGESİ

2015 YILI

İNSAN HAKLARI İHLALLERİ
RAPORU

DEĞERLENDİRME

Bildiğiniz gibi son 6 aydır bölgemizde, şiddetli çatışmalar kesintisiz bir şekilde devam ediyor. Asker, polis, örgüt militanı ve siviller, maalesef yaşamını yitiriyor. Hayatımızdan varlığını hiç eksiltmeyen insan hakları ihlalleri, çatışmalı ortamdan kaynaklı yaşamın her alanında, yaygın ve sistematik bir halde ve çarpıcı biçimde artış göstererek sürüyor.

2013 ve 2014 yıllarını lütfen hatırlayalım. Çatışmasızlığın oluşmasına dair ortaya konulan çözüm iradesinin, yürütülen müzakerelerin ve oluşan çatışmasızlık halinin, toplumsal hayatımıza kazandırdığı etkileri ve kazanımları hep birlikte yakından deneyimledik. 2 yılı aşkın devam eden bu süreç içerisinde, yaşam ve temel insan hakları ihlallerindeki azalmaya şahit olduk. Can kayıplarının minimum seviyede izlediği bu sürecin aksine, son 6 ayda meydana gelen çatışmalı ortama dair, şu an maalesef korkunç bir bilanço ile karşı karşıya bulunuyoruz.

Biz insan hakları savunucuları için esas olan, başta yaşam hakkı olmak üzere temel hak ve özgürlüklerin, toplumsal adalet duygusu ile güvenceye alınmasıdır. Ve tam da bu sebeple, sorunların tek çözüm yöntemi diyalogdur, müzakere diyorumuz. Bu nedenle çatışmalı taraflar acil olarak, müzakere koşullarının sağlanması amacıyla çatışmasızlığa geri dönmelidir. Bunun için sorumluluk bilinciyle hareket etmeli ve duyarlılık göstermelidirler.

Devlet ve AKP hükümeti, çatışmaların derinleşmesini sağlayan askeri operasyonlara bir an önce son vermelidir. Ve acil olarak, PKK Lideri Sayın Abdullah Öcalan üzerinde geliştirilen ağırlaştırılmış tecrit uygulamaları sona erdirilmeli, müzakere sürecinin önemli bir aktörü olarak toplumsal barışın inşasına sunacağı katkılar dikkate alınacak şekilde, kendisine çalışabileceği koşullar oluşturulmalıdır. Yine PKK'de, silahlı muhalefetini bir an önce askıya almalı ve siyasi diyalog kanallarını ivedi olarak açmalıdır. 2015 yılının Şubat ayında, 10 maddelik ve çözüm sürecinin ilkesel çerçevesini belirleyen deklarasyon, yeniden kamuoyunun gündemine getirilmelidir.

Bunlar, bir an önce olmalıdır. Çünkü bu ülkede yaşayan halklar olarak barışa, demokrasiye ve özgürlüklere her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyuyoruz. Ve yine biliyoruz ki, bunlar olmazsa, onarımı güç ve belki de geri dönüşü imkansız bir toplumsal tahribat ve ayrışma meydana gelecektir. Bu nedenle çatışmalı sürecin, toplumsal hayatımızda yaratacağı olumsuzluklara maruz kalmadan, barış için harekete geçilmelidir.

Kamuoyunda 'İç Güvenlik Paketi' olarak bilinen ve kolluk güçleri ile yerel mülki birimlere geniş yetkiler sağlamasıyla hatırlayacağımız 'Kamu Düzeni' yasaları, 3 Nisan 2015 tarihi itibarıyla yürürlüğe girdi. Henüz yasalaşma sürecinde, bu tür yasaların ve uygulamaların, toplumsal yaşamda yargısız infaz, işkence ve kötü muamele ile toplumsal gösteri hakkının kullanımı gibi konularda, ihlalleri doğuracağını söylemiş ve eleştirmiştik. Nitekim bizler bu gün, 'Kamu Düzenini Sağlama' adı altında, gün boyu ve kesintisiz bir biçimde ayları bulan sokağa çıkma yasakları uygulamaları ile karşı karşıya bulunuyoruz. Hukuki hiçbir dayanağı olmayan bu yasaklar süresi içerisinde, yasak ilan edilen yerlerde gerçekleştirilen operasyonel faaliyetlerle, yaşam ve temel insan hakları ihlal edilmektedir. Pek çok yasağın bitimi ardından incelemelerde bulunmuş, ihlalleri yerinde tespit etmiştik. Başta yaşam hakkı ihlali olmak üzere, kişi ve konut dokunulmazlığı, barınma, beslenme, sağlığa ve eğitime erişim, iletişim, gösteri ve protesto hakkı, haksız ev baskınları-gözaltı ve tutuklamalar gibi birçok konuda insan hakları ihlalleri gerçekleştirilmiştir. 16 Ağustos 2015 tarihinde başlayıp, yaygın bir hal

alan ve bu zamana dek 59 kez ilan edilen sokağa çıkma yasakları sırasında, 24 Ocak 2016 tarihi itibarıyla 33'ü çocuk ve 43'ü kadın olmak üzere toplam 198 kişi yaşamını yitirmiştir. Yine bu tarihe kadar, çeşitli şekillerde 192 kişi yaralanmıştır. Abluka nedeniyle hastanelere götürülmeleri engellenen kimi ağır yaralı yurttaşlar, başvuru üzerine haklarında AIHM'den tedbir kararı verilmesine rağmen, hastaneye götürülmemiş ve yaşamlarını yitirmişlerdir.

Bir hususun altını önemle çizmek isteriz. Kolluk birimleri, hiyerarşik olarak yerelde valiliklerin veya kaymakamlıkların talimatı ve denetimi altındadır. Sokağa çıkma yasakları uygulamalarında bunun bir prosedürden ibaret olduğunu, kolluk birimlerinin operasyonel faaliyetler sırasında kontrolsüz olduğunu tespit ettik. Çatışma bölgelerindeki pek çok ihlalin inceleme ve önlenmesine yönelik girişimlerimiz, yerel mülki amirlerin bilgisi dahilinde olmasına rağmen, kolluk birimleri tarafından engellenmiştir. Sokağa çıkma yasakları sırasında kolluk kuvvetlerinin kontrolsüz davranışlarının, denetim eksikliği ile siyasal iktidar organlarının söylem ve demeçlerinden kaynaklandığını belirtebiliriz. Bu durum 'Devlet benim' refleksine bürünmüş kolluk kuvvetlerine, keyfi davranma lüksü tanımıştır. Sivilleri kasten ve hedef gözeterek şekilde ateşli silahlarla vurma, yaşamını yitiren yurttaşların cenazelerini sokak ortasında günlerce bekletme, yaralıların hastaneye erişimlerini engelleme gibi pek çok keyfi davranış, bu süreçte edinilen gözlemler arasındadır. Bu nedenle biz insan hakları savunucuları, dün olduğu gibi bu günde, gerek güvenlik görevlilerine ve gerekse de yerel mülki yetkililere geniş yetkiler tanınmasına olanak veren ve yürürlüğe giren güvenlik paketi yasalarının derhal geri çekilmesini talep ediyoruz.

Bölgemizde insan hakları ihlalleri, maalesef 2015 yılında da, son 6 ayda yaşanan çatışmalı ortam ile birlikte adeta tavan yapmıştır. Sivil yargısız infazlar, işkence ve kötü muamele, toplanma ve gösteri hakkına yönelik müdahaleler, askeri operasyonlar nedeniyle meydana gelen ihlaller, düşünce ve ifade özgürlüğü, basın özgürlüğü, konut dokunulmazlığı, kadına ve çocuklara yönelik şiddet, ekonomik ve sosyal haklardaki kayıplar gibi pek çok değişik ve kategorik konularda açığa çıkmıştır.

2015 yılında meydana gelen silahlı çatışma ortamında bölgemizde, 150 güvenlik görevlisi yaşamını yitirmiş ve 406 güvenlik görevlisi de yaralanmıştır. 189 örgüt militanı yaşamını yitirirken, 6 örgüt militanı ise yaralanmıştır. Operasyon sırasında yaşanan çatışmaların ortasında kalan 17 sivil yurttaş yaşamını yitirirken, 47 yurttaş da yaralanmıştır. 82 kişi ise, PKK militanları tarafından alıkonulmuştur. 2015 yılına ait açıkladığımız bu verilerin neredeyse tamamı, son 6 ayda meydana gelen çatışmalı ortama ait olan veriler olduğuna da, ayrıca dikkat çekmek istiyoruz.

2015 yılında bölgemizde, sivil yargısız infazlar, toplanma ve gösteri hakkına yönelik müdahaleler, işkence-kötü muamele gibi ihlallerde de yine artış oldu. Bölgemizde, çoğunluğu sokağa çıkma yasakları süresi içerisinde olmak üzere 154 kişi, güvenlik güçleri tarafından açılan ateş sonucu yaşamını yitirmiş, 253 kişi ise yaralanmıştır. Güvenlik güçleri tarafından 113 toplumsal gösteriye müdahalede bulunulmuş ve gerçekleşen orantısız müdahalelerde, 130 yurttaş çeşitli şekillerde yaralanmıştır. 2883 ev ve işyeri baskına maruz kaldığı 2015 yılında, 400'ü çocuk 5 bin 387 kişi gözaltına alınmıştır. 66'sı çocuk 1196 kişi ise tutuklanmıştır. Gözaltında ve gözaltı yerleri dışında cinsel saldırıya varan insanlık dışı muameleler gerçekleştirilmiş, insanlık onuru hiçe sayılmıştır. Gözaltında 101 yurttaş işkenceye maruz kalırken, 106 yurttaş da ev baskınları ve sokak ortasında güvenlik güçlerinin şiddeti ile karşı karşıya kalmıştır.

Raporumuzda, hapishanelerde ihlallerin belirgin olarak yaşandığı görülecektir. Özellikle sağlık hakkı ihlallerinin hala devam ettiğini, 300'ü ağır olmak üzere 756 hasta mahpusun cezaevlerinde adeta kaderine terk edilmiş durumda olduğunu ifade etmek istiyoruz. Cezaevlerindeki doluluk oranı nedeniyle gerçekleşen sürgünler, tecrit-izolasyon, haberleşme-iletişim hakları, işkence ve kötü muamele yine hızından hiçbir şey kaybetmeden devam eden ihlaller arasındadır.

Kadına ve çocuklara yönelik şiddet artış göstererek, 2015 yılında bölgemizde yine korkunç verilerle devam ediyor. Aile içi ve toplumsal alanda gerçekleşen erkek şiddeti sonucu ve intihara sürüklenerek, kadınlar yine katledildi. 53 kadın yaşamını yitirirken, 17'si yaralandı ve 13'ü cinsel istismara maruz kaldı. 13 çocuğun yaşamını yitirdiği 2015 yılında bölgemizde, 7 çocuk ise, şiddet sonucu yaralandı. 19 çocuk intihar etti, 2'si ise teşebbüste bulundu. 8 çocuk ise cinsel istismara maruz kaldı. Kadın ve çocuklara yönelik katliamlarını münferit olaylar olarak değil, yapıcı sosyal politikaların yoksunluğunun bir sonucu olarak değerlendirdiğimizi belirtmek isteriz.

Basın özgürlüğünün, Türkiye'nin yakın tarihinde bu denli baskılarla karşı karşıya bulunmamıştır. Özellikle de siyasal iktidarın siyasi eleştiri adı altında basın organlarını ve mensuplarını hedef haline getirdiği bir süreci yaşıyoruz. Basına yönelik gözaltı ve tutuklama, soruşturma ve dava açma, işten çıkarma, haber sitelerine erişimi engelleme, işkence ve kötü muamele, haber takibini zorlaştırma gibi uygulamalarıyla basın özgürlüğü üzerinde korkunç bir sansürün ve baskının oluştuğunu ifade etmek istiyoruz. Aynı şekilde düşünce, ifade ve örgütlenme özgürlüğüne yönelik ihlallerde hızından hiçbir şey kaybetmedi. Barış çağrısında bulunan yüzlerce akademisyenin hazırladığı bildiri siyasi linçe maruz kalırken, 2015 yılında bölgemizde, aralarında üniversite öğrencileri ve politikacılarından bulunduğu 783 kişiye politik nedenlerle soruşturma ve davalar açılmış, yine açılan soruşturma ve davalarda 413 kişiye çeşitli ve haksız cezalar verilmiştir. Ekonomik ve sosyal haklara yönelik ihlallerde ise, 535 kişi işten çıkarılmış, 27 kişiye ise idari soruşturmalar açılmış, 26 kişi sürgün edilmiştir.

Ülkemizde yaşam hakkı ihlalleri ile dolu bu tablonun artık değişmesi gerektiğine inanıyoruz. Çünkü raporumuzda yer alan ihlaller, önlenebilir ihlallerdir. Bu temelde, bu çatışmalı ortamın bir an önce son bulmasını, kalıcı bir çatışmasızlık halinin ve çözüm sürecinin yeniden taraflarca müzakere edilmesi umuyoruz. İnsan hakları ihlallerinin son bulduğu, toplumsal barış, adalet ve özgürlüklerle dolu onurlu bir yaşam temenni ediyoruz.

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ
DIYARBAKIR ŞUBESİ

1986

2015 YILI İNSAN HAKLARI İHLALLERİ BİLANÇOSU

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ		
	ÖLÜ	YARALI
YARGISIZ İNFAZ (Keyfi Öldürme, Silah Kullanma Yetkisinin İhlali ve Dur İhtarına Uymadığı Gerekçesiyle Öldürülen ve Yaralananlar)		
Polis ve Jandarma Tarafından Öldürülen ve Yaralananlar	154	253
Köy Korucuları Tarafından Öldürülen ve Yaralananlar		2
CEZAEVLERİNDE ÖLEN ve YARALANANLAR	3	
FAİLİ MEÇHUL SALDIRI SONUCU ÖLEN VE YARALANANLAR	43	522
RESMİ HATA VE İHMAL SONUCU ÖLEN ve YARALANANLAR	16	7
POLİS ASKER İNTİHARLARI / ŞÜPHELİ ÖLÜMLERİ		
Polis ve Asker İntiharları / İntihar Teşebbüsleri	8	1
Şüpheli Polis ve Asker Ölümleri	15	2
SALDIRIYA UĞRAYANLAR		
Siyasi Parti, Sendika ve Dernek Yöneticisi / Üyesi	1	10
Gazeteci	2	8
Öğretmen / Öğretim Üyesi		10
Öğrenci		13
Yerel Yönetici	2	4
İşçi		4
Din Görevlisi		1
Avukat	1	1
Doktor		9
Sağlık Çalışanı		5
Sporcu		3
SİLAHLI ÇATIŞMALAR		
Güvenlik Görevlisi	150	406
Silahlı Militan	189	6
Siviller	17	47
TOPLAM	356	459

Not: Patlayıcılar sonucu ölen ve yaralanan güvenlik güçleri de bu rakama dâhildir.

YASADIŞI ÖRGÜT EYLEMLERİ SONUCU ÖLEN – YARALANAN SİVİLLER	1	4
SINIR HATLARINDA YAŞANAN ÖLÜM VE YARALANMALAR	28	38
MAYIN VE SAHİPSİZ BOMBA PATLAMASI SONUCU ÖLÜM ve YARALANMALAR		
Erkek	1	5
Çocuk	4	23
KUŞKULU ÖLÜMLER		
Erkek	20	
Kadın	18	
Çocuk	8	
İNTİHAR (Erkek)	15	1
ÇATIŞMALI ORTAM NEDENİYLE YAŞANAN İHLALLER		
Orman ve Arazi Yakma	9	
Arazi, Yayla, Mera ve Otlak Yasağı	65	
Askeri Operasyonlar Sonucu Yaşanan İhlaller	1	
Sokağa Çıkma Yasağı	59	
Verilmeyen Militan Cenazeleri	23	
Militanların Cenazelerine Yönelik Uygulamalar	15	
Ölünün Hatıratına Saygısızlık	7	
Militanların Ailelerinden Tazminat Talebi	8	
Toplu Mezar İddiaları		
Mezar Sayısı	6	
Kişi Sayısı	67	
Ortaya Çıkan Toplu Mezarlar		
Mezar Sayısı	1	
Kişi Sayısı	13	
Ortaya Çıkan Gözaltında Kayıplar ve Yargısız İnfazlar		
Mezar Sayısı		
Kişi Sayısı		
KADINLARIN YAŞAM HAKLARINA YÖNELİK İHLALLER		
Kadın İntiharları		

İntihar	23
Teşebbüs	5
Aile İçi Şiddete Uğrayan Kadınlar	
Ölü	21
Yaralı/Şiddet	9
Toplumsal Alanda Şiddete Uğrayan Kadınlar	
Ölü	9
Yaralı/Şiddet	2
Tecavuz	1
Taciz	12
ÇOCUKLARIN YAŞAM HAKLARINA YÖNELİK İHLALLER	
Çocuk İntiharları	
İntihar	19
Teşebbüs	2
Aile İçi Şiddete Uğrayan Çocuklar	
Ölü	7
Toplumsal Alanda Şiddete Uğrayan Çocuklar	
Ölü	6
Yaralı/Şiddet	6
Tecavuz	4
Taciz	4
İŞKENCE YASAĞI	
İŞKENCE, KÖTÜ MUAMELE, ONUR KIRICI ve KÜÇÜK DÜŞÜRÜCÜ DAVRANIŞ ve CEZALANDIRMA	
Gözaltında İşkence ve Kötü Muamele	101
Köy korucuları tarafından yapılan işkence ve kötü muamele	5
Gözaltı Yerleri Dışında İşkence ve Kötü Muamele	106
Cezaevlerinde İşkence	36
Kaçırma ve Ajanlık Tehdidi	5
Tehdit Edilenler	37
Gösterilerde G. Güçlerinin Müdahalesi Sonucu Dövülen ve Yaralananlar	130
Özel Güvenlik Görevlilerinin Uyguladığı İşkence ve Kötü Muamele	1
Okulda Şiddet	2

KİŞİ ÖZGÜRLÜĞÜ VE GÜVENLİĞİNE YÖNELİK İHLALLER

Gözaltına Alınanlar

Yetişkin	4987
Çocuk	400
TOPLAM	5387

Tutuklananlar

Yetişkin	1130
Çocuk	66
TOPLAM	1196

Ev Baskınları

Örgüt Militanları Tarafından Alınanlar	82
--	----

DÜŞÜNCE ve İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNE YÖNELİK İHLALLER

Toplatılan ve Yasaklanan Yayınlar

Baskına Uğrayan Gazete ve Yayın Organları	3
---	---

Engellenen İnternet Siteleri

Anadili Kullanma Özgürlüğüne Yönelik İhlaller	8
---	---

DÜŞÜNCELERİNİ İFADE EDENLERE KARŞI AÇILAN SORUŞTIRMALAR

Soruşturma Sayısı	34
Kişi Sayısı	267

DÜŞÜNCELERİNİ İFADE EDENLERE KARŞI AÇILAN DAVALAR

Dava Sayısı	9
Kişi Sayısı	20

DÜŞÜNCELERİNİ İFADE EDENLERE VERİLEN CEZALAR

Dosya Sayısı	42
Kişi Sayısı	286

ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜNE YÖNELİK İHLALLER

Baskına veya Saldırıya Uğrayan Siyasi Parti, Sendika, Dernek, Kültür Kurumu

Siyasi Parti	27
Dernek	19
Eğitim ve Kültür Kurumu	3
Diğer	8

Kapatılan / Kapatılmak İstenen Siyasi Parti, Sendika, Dernek, Kültür Kurumu

Dernek

3

TOPLANTI ve GÖSTERİ ÖZGÜRLÜĞÜNE YÖNELİK İHLALLER

Güvenlik Güçleri Tarafından Müdahale Edilen Toplantı ve Gösteriler

113

Ertelenen, Yasaklanan Toplantı ve Gösteriler

2

Açılan Soruşturmalar

2

CEZAEVLERİNDE YAŞANAN İHLALLER

Sevk Uygulamaları

286

Sağlık Hakkı İhlali

84

Aile Görüşü Engellenenler

2

Tecrit ve İzolasyon

74

Disiplin Cezası Verilenler

3

Haberleşme v.b Hakları Engellenenler

22

Cezaevlerinde Diğer İhaller

11

EKONOMİK ve SOSYAL HAKLARA YÖNELİK İHLALLER

İş Kazaları

İş Kazalarında Ölenler

14

İş Kazalarında Yaralananlar

47

İşten Çıkarılanlar

535

İdari Soruşturmalar

27

Verilen Cezalar

13

Sürgün Edilenler

26

Ücreti Verilmeyenler

201

EĞİTİM HAKKINA YÖNELİK İHLALLER

Üniversitelerin Disiplin Kurulları Tarafından Soruşturma Açılanlar

469

Üniversitelerin Disiplin Kurulları Tarafından Ceza Alanlar

114

Hakkında Soruşturma Açılan Öğrenciler (Yüksek Öğrenim Öncesi)

16

Uzaklaştırma Cezası Alan Öğrenciler (Yüksek Öğrenim Öncesi)

6

Okuldan Atılan Öğrenciler	10	
DİĞER HAK İHLALLERİ		
Sağlık Hakkı İhlali	529	
Fişlenme İddiaları	873	
Konut Hakkı İhlali	12	
Seyahat Hakkı İhlali	1	
2015 Milletvekili Genel Seçim İhlalleri	700	
DİĞER BAŞVURULAR	132	
TOPLAM İHLAL SAYISI		17640

NOT: 2015 Yılı İlk 3 Ay içerisinde insan hakları ihlalleri konularında Diyarbakır Şubemize 265 başvuru, Van Şubemize 15 başvuru, Batman Şubemize 10 başvuru, Muş Şubemize 5 başvuru, Urfa Şubemize 5 başvuru, Antep şubemize 5 başvuru ve Elazığ şubemize 1 başvuru da bulunulmuştur.

İHD DİYARBAKIR ŞUBESİ
DOKÜMANTASYON BİRİMİ

1986